

*PETNAEST GODINA INSTITUTA ZA ISTORIJU JUGOISTOČNE
EVROPE UNIVERZITETA U GRACU*

Na Univerzitetu u Gracu je 19. juna 1985. proslavljen petnaestogodišnji jubilej postojanja i rada »Odsjeka za istoriju Jugoistočne Evrope« u »Institutu za istoriju« kojim rukovodi bivši profesor Filozofskog fakulteta u Sarajevu, dr Ferdinand Hauptman. Odsjek je osnovan kao samostalno tijelo u okviru »Institutu za istoriju« Univerziteta u Gracu, s posebnim zadatkom da glavni dio svoje aktivnosti usmjerava na istraživanje jugoslovenske istorije. Petnaest godina plodne djelatnosti je vrijeme nakon kojeg se mogu praviti ocjene ove djelatnosti i simbolično obilježavati njegovi uspjesi. Za razliku od drugih sličnih naučnih ustanova u svijetu koje se bave istraživanjem naše istorije, Institut je od početka nastojao da prevaziđe slabosti izolacije od onog prostora čiju istoriju istražuje, pa je svjesno njegovao veze sa balkanskim naučnicima i naučnim ustanovama.

Izdavačka djelatnost instituta (»Zur Kunde Südosteuropas«), pored originalnih radova, obuhvata i prevode nekih radova balkanskih historičara. Naravno, glavni akcenat rada je na objavljivanju originalnih naučnih djela, među kojima je i jedan rad Branislava Đurđeva. Ovako koncipiranom djelatnošću, ovaj istraživački centar je već uspio da se afirmiše kao značajno uporište naučne djelatnosti i kao primjeran poduhvat naučne saradnje među državama koje dijeli različita tradicija. Tematski se ovi radovi uglavnom vežu za istoriju XIX vijeka, a odnose se na ustanke u Bosni i Hercegovini 1875—1882 (Ekmečić, Kapidžić), revoluciju 1848 (Hauptmann, Hepner), Bahovo razdoblje u mađarskoj istoriji (Sašegi), ekonomsku istoriju Bosne i Hercegovine 1878—1914 (Hauptmann), strukturu štajerskih poslanika u austrijskom Rajhsratu 1897—1901 (Mali) i jedan trotomni šematizam vlada jugoistočne Evrope od 1833. do 1980. (Kazer). Pored profesora Hauptmana, koji je rukovodilac i neumorni pokretač djelatnosti Instituta, angažovana su za sada još dva asistenta i jedan docent. Svi su izrasli u afirmisane naučne radnike za istoriju jugoistočne Evrope.

Ukoliko uspije da i ubuduće održi profil u okviru kojeg se do sada afirmisao, ovaj institut može postati vrlo značajan posrednik u saradnji među historičarima jugoistočne Evrope. Balkanske studije su područje koje se u cijelom svijetu danas njeguje, pa nema ni jednog velikog univerziteta u svijetu koji ne stvara odjeljenja ovakve vrste. Većina ih, međutim, pati od rascjepa koji dijeli te ustanove od nauke na onom području čija se prošlost obrađuje. Institut u Gracu je od početka nastojao da prevaziđe tu slabost, uspio je da u granicama svojih mogućnosti objavljuje i prevode naučnih rezultata historičara iz zemalja jugoistočne Evrope i da u toku od 15 godina rada održava intenzivne veze sa naučnim ustanovama toga

područja. Neki radovi naših istoričara su postali poznati u svijetu zahvaljujući upravo činjenici da su bili objavljeni u prevodu na njemački jezik u okviru ovih publikacija.

Na jubilej 19. juna bilo je pozvano više istoričara iz Jugoslavije i Evrope. Tom prilikom su održana i dva predavanja iz jugoslovenske istorije. Dr Milan Vasić je uspio da dade kratku sintezu procesa islamizacije na balkanskom prostoru. (»Der Islamisierungprozess auf der Balkanhalbinsel«). Nije se zadovoljio izdavanjem samo našeg područja, niti da saopšti rezultate jugoslovenske historiografije o tom pitanju, nego je nastojao da dá sliku islamizacije kao socijalnog procesa svih balkanskih zemalja od XV vijeka nadalje. To je saopštenje primljeno sa zapaženom pažnjom. U drugom predavanju, Dr Karl Kazer je prikazao razvoj zadruga u našoj vojnoj granici (»Die Entwicklung der Zadruga in der kroatisch-slawnischen Militärgrenze«). Taj je razvoj zavisio od opšteg stanja u društvu Habzburške Monarhije, pa je zabilježeno da je za pet godina francuske vlasti u dijelu vojne granice (1809—1814) izdijeljeno više zadruga u manje jedinice, nego za 50 narednih godina.

Pored istraživačkog rada i publikovanja, članovi Instituta su uključeni i u nastavu na Univerzitetu. Uspjeli su da se uz pomoć vlasti restauriše jedan stari zamak u koji je institut u cjelini smješten. U tim se prostorijama održava i nastava sa studentima, kao i povremeni načni skupovi. Uopšte uzevši, ovaj jubilej je otkrio jednu naučnu ustanovu kojoj je od prošlosti jedino bolja budućnost.

Treba nastojati da se veze jugoslovenskih istraživačkih ustanova sa ovim institutom što više poboljšaju. Treba više razmjenjivati publikacije i ljude i dalje stalno nastojati da nam ovaj prozor u svijet bude dovoljno otvoren.

Milorad Ekmečić